

nu tillade mig at nævne nogle Tal for at oplyse, hvordan det hænger sammen. De bleve ganske vist for en Del nævnte allerede i forrige Møde, men jeg vil tillade mig at gentage dem, da de godt oplyse, hvordan Forholdet er paa dette Omraade.

Følge statistisk Tabelværk var der i Danmark i 1873 af Huse paa fra 1 Td. Hartkorn til 2 Skpr. 65,700, og af Huse paa fra 2 Skpr. og ned til 1 Fjerdingkar Hartkorn 68,900, af Huse paa under 1 Fjerdingkar 26,600, og af jordløse Huse var der 31,200. I dette Sammendrag af Statistisk paa det Omraade fra 1860—73 viste det sig altsaa, at der paa dette Tidspunkt, i 1873, var 162,000 Huse her i Landet. Den næste Opførelse, som officielt foreligger, er fra 1885, og her maa det maaske være mig tilladt, da det belyser Forholdet paa det Omraade temmelig godt, at nævne ogsaa, hvor mange af de store Gaarde, og hvor mange af de almindelige Gaarde der er ifølge „Statistisk Tabelværk“. I 1885 var der af store Gaarde paa 12 Tdr. Hartkorn og derover 1,954, og de havde et Hartkornstilliggende af 55,000 Tdr. — ja der var nogle Hundrede over, men jeg nævner kun runde Tal. Disse Ejendommers Antal var steget, thi i 1873 var der kun 1,856. Altsaa, Antallet af de større Gaarde, Herregaardene, som vi kalde dem, var steget til 1,954, medens der i 1873 kun var 1,856. Anledningen og Grundene dertil kunne være mange, blandt andet antager jeg, at Fæsteloven af 1861 har sin Betydning, fordi Herremændene jo herved have faaet Lov til at tage hver 9de eller 10de Gaard og saa lægge dem sammen, og som Folge deraf ere maaske for en Del disse større Brug opstaaede. Men nu komme vi da til de almindelige Bøndergaarde. Antallet af de almindelige Bøndergaarde med fra 1—12 Tdr. Hartkorn var 1885 71,678 med 268,967 Tdr. Hartkorn, men i 1873 var de 70,969 med 273,790 Tdr. Hartkorn. Vi komme saa til Husene, hvis Antal i 1873 var nogle Hundrede over 162,000, de var i 1885 steget til 185,589. Det var ikke saa lille en Stigning i Løbet af de Aar fra 1873 til 1885, og de havde et Hartkornstilliggende af over 40,000 Tdr. Hartkorn. Nu oplyses det i samme statistiske Tabelværk, at i Forhold til det samlede Antal af Jordbrug i Landdistrikterne er Antallet af Bøndergaarde gaaet ned, dels i Perioden fra 1860—1873, dels i Perioden fra 1873—1885, medens omvendt Antallet af Huse gennem begge Tidsrum er tiltaget. Det er altsaa det Forhold, der har vist sig gennem Statistikken, at Bøndergaardernes Antal er sunket, men at Husenes Antal er steget og steget

meget stærkt, hvorimod der, hvortæn fra 1860—73 eller fra 1873—1885, er foregaaet nogen væsentlig Forandring i Forholdet for de store Gaardes Vedkommende. Er der foregaaet nogen Forandring, saa er Forandringen den, at de store Gaardes Antal er faldet, og Husenes Antal er steget meget stærkt. Naar nu Forholdet er saaledes, saa forekommer det mig ikke, at det efter de statistiske Oplysninger ser ud til at være noget af det mest paatrængende nødvendige, det, der her foreslaas i Forslaget om Kommissionens Tilvejebringelse af Jordløbber for Landarbejdere. Men, naar vi nu ikke alene henbise til det, men, naar jeg for mit personlige Vedkommende skal sige, hvad min nærmeste Erfaring er — jeg vil ikke træde Sjællænderne eller Fynboerne for nær, de kunne jo selv tale ud af den Erfaring, de have gjort, men Forholdet gælder for Sjællands Vedkommende, for saa vidt som jeg har Kendskab til det — saa er det den, at vi i dette Øjeblik have i Husmændenes Kredittorening en hel Mængde Huse staaende, hvori der naturligvis ikke er laant mere, selv naar der er laant aller mest, end Halvdelen af, hvad de ere vurderede til. Disse Huse have de vedkommende Repræsentanter i vedkommende Amt i Kommission at sælge, og jeg har adskillige staaende i Skanderborg Amt paa denne Konto i dette Øjeblik, og vi ere villige til at afhænde disse Huse, naar blot vedkommende Købere ville betale 50 eller 100 Kr., og saa skulle de naturligvis overtage Kredittoreningsskane, som i alt Fald aldrig ere mere end Halvdelen af Vurderingssummen. Disse Huse kunne vi ikke sælge. Naar man nu veed dette, saa sige vi: Er det det hele, der skal gøres for Husmændene, at vi skulle hjælpe dem til at saa Huse, skønt vi ikke en Gang kunde blive de Huse kvit, vi have! Det kan jo godt være, at der hist og her kan være Anledning til at gøre noget i saa Henseende, det bestrider jeg ikke, men at det skulde være et særlig brændende Samfundsspørgsmaal, der særlig skulde blive modtaget med Taknemlighed af Husmændene, tvivler jeg virkelig om efter den Erfaring, jeg har gjort. Er der nogen, der har lyst til at købe Huse, kunne de bare komme til mig, jeg har en hel Del at sælge (H. Nielsen: Ligge de paa en god Plads?). Ja, nogle af dem ligge paa udmærkede, andre paa mindre gode Pladser, det er forfælsket. For Resten finder jeg her Anledning til at gøre den Bemærkning, at efter min Erfaring ere Huse uden Jord i Almindelighed meget nemmere at blive kvit end Huse med Jord; der